

УДК 811.111'276 : 004 : 621.45
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-1-26>

Маргарита ГЕЛЕТКА,
orcid.org/0000-0003-1249-9139
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»
(Харків, Україна) mattta2015@gmail.com

Валентина КРАВЧУК,
orcid.org/0000-0003-2857-2580
старший викладач кафедри прикладної лінгвістики
Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»
(Харків, Україна) v.kravchuk@khai.edu

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНИХ ТЕРМІНІВ-НЕОЛОГІЗМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена особливостям перекладу англійських запозичених термінів-неологізмів в українській мові у науково-технічному дискурсі. Лексичний склад мови є динамічною системою, мобільність якої зумовлена її тісним зв'язком із людською діяльністю в умовах глобалізації. На сучасному етапі стрімкого розвитку науки і техніки можна спостерігати постійне збільшення словникового запасу англійської мови, за рахунок новостворених слів – неологізмів. Загальновідомо, що світова наукова спільнота спілкується англійською мовою, яка закономірно є основним джерелом поповнення української мови новими словами. Неологізм є певною лексичною одиницею або сполукою, яку використовують носії мови для позначення нових понять та предметів, створених в результаті людської діяльності. З урахуванням розвитку науково-технічної сфери, зокрема комп'ютерних технологій і робототехніки, з якою пов'язана автоматизація усіх промислових і навіть побутових процесів постає питання про статус неологізмів як термінів. Терміни вживають на позначення понять і предметів певної галузі науки, культури, техніки тощо. Терміни відповідають ряду вимог і критеріїв, таких як наявність дефініції, точність, однозначність і стилістична знебарвленість. Термін-неологізми вживають на позначення нового концепту у науковому і професійно-орієнтованому мовленні. У фокусі дослідження проаналізовано і встановлено способи перекладу англійських неологічних термінів на українську мову з урахуванням їх структурної будови. Значну частку серед термінів-неологізмів посідають аббревіатури та скорочення, що також становлять певні труднощі перекладу і вимагають від перекладача певної послідовності дій, а також врахування мікро- і макроконтексту. Важливу роль під час перекладу термінів-неологізмів відіграє їхнє графічне оформлення з урахуванням особливостей транскрипції та норм українського правопису.

Ключові слова: неологізація, неологізм, термін, термін-неологізм, неонім, науково-технічний дискурс, аббревіатура, спосіб перекладу, прості, складні і складені терміни-неологізми, графічне оформлення.

Marharyta HELETKA,
orcid.org/0000-0003-1249-9139
PhD of Philology,
Associate Professor at the Department of Applied Linguistics
National Aerospace University Kharkiv Aviation Institute
(Kharkiv, Ukraine) mattta2015@gmail.com

Valentyna KRAVCHUK,
orcid.org/0000-0003-2857-2580
Senior Lecturer at the Department of Applied Linguistics
National Aerospace University Kharkiv Aviation Institute
(Kharkiv, Ukraine) v.kravchuk@khai.edu

REPRODUCTION OF ENGLISH BORROWED NEOLOGICAL TERMINOLOGY IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

The article deals with the peculiarities of the translation of English borrowed terminological neologisms into the Ukrainian language in the scientific and technical discourse. The vocabulary of the language is a dynamic system, the mobility of which is determined by its close connection with human activity under the conditions of globalization. In view of the rapid development of science and technology, one can observe a constant increase in the vocabulary of the English language owing to newly created words called neologisms. It is common knowledge that the world scientific community

speaks English, which naturally provides the main flow of new words into the Ukrainian language. A neologism is a specific lexical unit or phrase used by native speakers to denote new concepts and objects created as a result of human activity. Taking into account the development of the scientific and technical sphere, in particular computer technologies and robotics, with which the automation of all industrial and even household processes is connected, the question arises about the status of neologisms as terms. The terms are used to denote concepts and subjects of a certain field of science, culture, technology, etc. The terms comply with a number of requirements and criteria, such as available definition, precise meaning, unambiguity and stylistic neutrality. The terminological neologism is used to denote a new concept in scientific and professionally oriented discourse. The study focuses on methods of translating English neological terms into Ukrainian, taking into account their structural structure. Abbreviations and shortenings occupy a significant share among terminological neologisms, which also pose certain translation difficulties and require the translator to follow certain algorithms, as well as take into account the micro- and macro-context. An important role during the translation of neologism terms is played by their spelling, taking into account the specifics of transcription and the rules of Ukrainian spelling.

Key words: neologization, neologism, terminological neologism, neonym, scientific and technical discourse, abbreviation, method of translation, simple, complex and compound terminological neologisms, spelling.

Швидкі темпи неологізації є показником активного розвитку сучасного суспільства. Завдяки розвитку інформаційно-комунікативних технологій, автоматизації промислових процесів, створенню численної кількості роботів і розробленням ідеї штучного інтелекту англійська мова постійно поповнюється новими словами, які переходять у розряд спеціальної лексики. Здатність до розвитку і мобільність англійської новітньої термінології викликає подібні процеси і в українській мові, оскільки світ перебуває в умовах глобалізації і поширенні способів цифрової комунікації. Відтак постають питання про феномен неологізації і особливості появи і функціонування термінів-неологізмів.

Постановка проблеми. Нині продовжує утримуватися тенденція домінування англійської мови як мови-посередника у сфері науки, техніки і крос-культурних комунікацій. Тому у поданій роботі буде розглянуто проблеми появи, функціонування і способах відтворення новітньої термінології, яка потрапляє в українську мову через англійську. Для нашого дослідження актуальною є саме сфера інформаційних, комп'ютерних технологій і робототехніки, оскільки вони є панівними науково-технічними галузями, які тісно пов'язані з усіма іншими сферами людської діяльності.

Актуальність дослідження полягає у необхідності проведення аналізу і систематизації процесів неологізації української мови, визначенні статусу саме неологізмів-термінів та їх відмінностей від неологізмів загальноживаної лексики. Основним джерелом поповнення української мови новітніми термінами є англійська мова, оскільки вона є міжнародною мовою світової наукової спільноти. Щодо сфери появи та функціонування термінів-неологізмів, то перше місце посідає комп'ютерна галузь, яка нерозривно пов'язана з робототехнікою, а процеси автоматизації відбуваються у всіх напрямках наукової і технічної діяльності людства. Відповідно у фокусі уваги лінгвістів перебувають особливості входження англомовних

термінів-неологізмів в українську мову, способи їх коректного перекладу і адаптації до норм українського правопису.

Комплексність підходу до аналізу новостворених термінів, а також виявлення основних перекладацьких трансформацій і алгоритму дій перекладачів і термінологів визначають **новизну** роботи.

Мета дослідження – простежити, як відбувається процес запозичення англомовних термінів-неологізмів в українську мову і яким має бути алгоритм їх перекладу.

Для досягнення зазначеної мети слід вирішити ряд конкретних завдань:

- проаналізувати й систематизувати теоретичний матеріал у таких галузях мовознавства як лексикологія, термінознавство і науково-технічний переклад;
- систематизувати накопичені знання про неологізми і неологічні терміни у галузі інформатики, комп'ютерних технологій, робототехніки;
- провести структурний аналіз сучасних англомовних неологізмів, включаючи аббревіатури і скорочення, і підібрати відповідні способи їх перекладу.

Матеріалом дослідження слугували сучасні англомовні наукові статті, технічні описи й онлайн-анонси новітніх технологічних розробок, у яких наявні терміни-неологізми, а також українські джерела, де можна зустріти їх українські відповідники.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню неологізмів, а також термінологічних неологізмів присвячені роботи вчених, як Е.А. Земська, Н.З. Котелова, В.П. Даниленко, Е.Ф. Скороходько, А.Г. Ликов, Є.В. Сенько, О.А. Габінська, О.С. Ахманова, В.А. Козирев, В.Д. Черняк, С.І. Алаторцева, Г.Рондо та інші.

Виклад основного матеріалу. Поява нових слів зумовлена діяльністю людини, внаслідок якої з'являються нові реалії, що потребують найменування; міжкультурної комунікації, внаслідок якої

відбувається запозичення іншомовних слів та їх поступове інтегрування в рідну мову; а також тенденцією домінування у передових технологіях англomовної спільноти науковців й інженерів.

Попри те, що визначення неологізмів видається очевидним, існує досить багато нюансів у трактуванні цього лінгвістичного явища. Згідно з вченими-стилістами А.Г. Ликовою і А.В. Калініною **неологізм** – це стилістично марковане слово, значення слова чи фразеологізм, вживання яких супроводжується ефектом новизни. Лексикограф К. Барнхарт визначає неологізми як слова, відсутні в сучасних словниках. На думку О.С. Ахманової неологізми позначають нові явища (денотати, реалії) або поняття. Єрпілова О.І. зазначає, що неологізми мають абсолютну структурну, формальну новизну (Єрпілова, 2015: 13–19), а на думку Н.З. Котелової новизну слова необхідно конкретизувати за часом, мовним простором і типом новизни (Котелова, 1978: 5–8). Увагу також привертає визначення неологізму Н.М. Шанським: «слова, які, з'явившись у мові як певні значущі одиниці, ще не увійшли до активного словникового запасу мови і мають відтінок свіжості та незвичайності» (Шанський, 2007: 168).

Відтак постає питання про статус термінів-неологізмів. **Термін** – слово або словосполучення, яке позначає чітко визначене поняття певної галузі науки, культури, техніки, мистецтва і суспільно-політичного життя. Похідним від слова «термін» є слово «термінологія», яке означає сукупність термінів з усіх галузей знання (або однієї галузі знання). Науку, яка вивчає термінологію, називають термінознавством. Термін – це спеціальне слово, яке має відповідну дефініцію. Конкретний зміст поняття, визначеного терміном, стає зрозумілим лише завдяки цій дефініції – лаконічному логічному визначенню, яке визначає суттєві ознаки предмета або сутності, тобто його зміст і межі. Характерними ознаками терміна є належність до певної терміносистеми (сукупності тематично пов'язаних між собою термінів); наявність дефініції (визначення); максимальна однозначність в межах однієї терміносистеми; точність; стилістична знебарвленість; бажано відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми; відсутність експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків (Фурт, 2020).

Отже, чи можна вважати неологізми термінами? Ми можемо спостерігати швидкий темп виникнення термінів, що активно проникають до української мови на тлі стрімкого науково-технічного прогресу. Стрімкий розвиток професійно-орієнтованої мови, поява великої кількості термінів,

джерелом яких є зокрема англomовне науково-технічне середовище, і які ще не є зафіксованими у термінологічних словниках, дає підставу для твердження про поняття «термін-неологізм», яке потребує вивчення, систематизації й уніфікації.

В останні роки вчені-лінгвісти приділяють багато уваги джерелам українського терміноворення (Т. Лещук), проблемам еквівалентного і максимально адекватного перекладу термінів із англійської мови українською (М. Лозинський), тенденціям упорядкування, оптимізації і стандартизації нових термінів та їх визначень (Г. Миронюк), особливостям та патернам сучасного терміноворення (П. Селігей) [цит. за 6, с.233].

За визначенням М.А. Жовтобрюха, **термін-неологізм** або новий термін виконує функцію номінації нових предметів, понять, явищ, ознак, властивостей, дії, а іноді для заміни вже наявних назв іншими, точнішими і зручнішими для фахового спілкування [4, с.79]. За твердженням Н.А. Москаленко, терміни-неологізми не просто «з'являються», а пристосовуються до української мови, усвідомлюються її носіями, обов'язково є вмотивованими, чим відрізняються від інших слів, а для найточнішого вираження поняття в терміні до мінімуму зводиться емоційне забарвлення [8, с. 14]. Тут мусимо зауважити, що терміни, які мають статус неологізмів іноді можуть містити елементи емоційного забарвлення або викликати таке враження, залежно від способу їх перекладу або прилаштування до норм української мови з урахуванням особливостей науково-технічного середовища. Наприклад, термін «*antisocial networking*» позначає залежність користувачів соціальних мереж від кількості поставлених їм «лайків» – позначок про симпатію від інших користувачів. Українською мовою звучить так само: «антисоціальний нетворкінг» – бездумне нарощування кількості друзів у соціальних мережах. Кількість заради кількості. Поки не буде вироблено коректний у всіх сенсах переклад терміна, він може звучати як чужорідний і викликати відчуття того, що мовець позиціонує себе як належного до певного кола комп'ютерних фахівців, тим самим протиставляючи себе іншим комунікантам, які, можливо, не володіють достатнім рівнем англійської мови для розуміння транскодованої форми поданого запозиченого терміна.

Термінологічні неологізми або **неоніми** (за концепцією канадського лінгвіста Г. Рондо) виникають в результаті появи нового концепту, який входить до професійного мовлення, починає функціонувати в науковому або науково-технічному дискурсі і потребує усвідомлення, адаптації

до норм цільової мови, до якої його запозичено. Згідно з думкою Г. Рондо відмінність неологізмів від неонімів (термінологічних неологізмів) полягає у фіксуванні їхніх статусів: загальноновживані неологізми фіксують у лексикографічних джерелах, а термінологічні неологізми мають стати вживаними у новітній науково-технічній документації, зберігати основні ознаки термінів (однозначність, прозорість тощо) й пройти експертну термінологічну оцінку, а не просто фігурувати у мовленні пересічних носіїв мови (цит. за Медведь, 2017: 234).

У мові оригіналу творення нових термінів відбувається шляхом переосмислення значення, походження від власних імен авторів, винаходів, розробок, шляхом аббревіації, деривації (словотвору), словоскладання (складні атрибутивні конструкції) тощо (Малкіна, 1971 : 560). У фокусі уваги поданої роботи – способи відтворення запозичених термінів-неологізмів, що потрапляють з англійської мови до української на прикладі науково-технічного дискурсу у контексті комп'ютерно-орієнтованої комунікації і робототехніки. Під сучасним **науково-технічним дискурсом** розуміємо науково-ділові, науково-інформаційні і науково-технічні жанри, які реалізовано у патентах, технологічних описах, наукових статтях тощо).

Термінологія комп'ютерних наук і робототехніки сповнена неологізмів, які масово потрапляють в українську мову з англійської і вимагають вивчення й адаптації (буквально адекватного перекладу). Такі слова, як «дрон», «квадрокоптер» та «робот-гуманоїд», — це лише кілька слів, які стали для нас звичними. Незважаючи на те, що такі нові слова, звичайно, розширюють та збагачують будь-яку мову, вони можуть створити багато труднощів для філологів і перекладачів. У ході запозичення перекладачі стикаються з проблемою пошуку правильних і милозвучних еквівалентів, тому часто використовують перекладацькі трансформації, щоб передати правильне значення кожного неоніма.

Ефективними та корисними інструментами для перекладачів є визначення значення на основі контексту (це може бути речення, абзац або цілий документ) та використання аналізу таких новостворів на синтагматичному і морфологічному рівні.

Звісно, не існує єдиного універсального правила перекладу й унормування термінів-неологізмів. Але можна виділити деякі загальні принципи, щоб зробити переклад правильнішим і точнішим. По-перше, доцільно почати з морфемно-синтаксичного аналізу терміну у вихідній мові. Структурно новітній термін може бути простим,

складним або складеним (багатокомпонентною атрибутивною сполукою).

Прості терміни-неологізми представлені одним словом, отриманим методом афіксації чи конверсії. До афіксації входять суфіксальний метод, тобто додавання суфікса, префіксальний – додавання префікса та префіксально-суфіксальний – додавання в одне слово і суфікса, і префікса. Розглянемо кілька прикладів неологізмів, отриманих афіксальним способом: «*multithreading*» – *багатопоточність*, «*legged (robot)*» – *з ногами, чотириногий*, «*cybersecurity*» – *кібербезпека*, «*to uncloud*» – *розхмарити* тощо. Також прості неологізми можуть бути отримані конверсією, тобто переходом слів із однієї частини мови до іншої (Жовтобрюх, 1984 : 79). Наприклад, «*to drone*» – *гудити наче безпілотник*, «*to hyperloop*» – *переміщатися високошвидкісною магістраллю / гіперлупом*.

Проаналізувавши переклад простих неологізмів, можна зробити висновок, що найефективнішим способом перекладу є **морфемний переклад**, тобто підбір українських морфем-еквівалентів, **модуляція** – заміна слова, чи словосполучення мови оригіналу одиницею мови перекладу, значення якої можна вивести логічним шляхом із значення вихідної одиниці, а також **калькування** – послівний переклад і **транскодування**. Наприклад, для суфікса *-ing* в українській мові є еквіваленти *-ція*, *-ення*, *-ання*, які можна використовувати під час перекладу: «*digitizing*» – *відцифрування*.

Складні терміни-неологізми – це терміни, отримані шляхом словоскладання. Вони можуть бути двокомпонентними – являють собою два слова, що пишуться разом або через дефіс «*server-side*» – *серверна сторона*, «*extended reality (XR)*» – *розширена, доповнена реальність*, «*non-fungible tokens (NFT)*» – *невзаємозамінні токени* або багатокомпонентними – являють собою три або більше слова, що пишуться через дефіс «*call-by-value*» – *виклик за значенням*.

Проаналізувати переклад складних неологізмів непросто, оскільки кожен термін вимагає індивідуального підходу та ширшого аналізу з урахуванням контексту. Однак можна простежити тенденцію, що більшість слів перекладаються **калькуванням**, у ході котрого кожен складову термінологічного неологізму перекладають окремо і отримують відповідне словосполучення в українській мові.

Складені неологізми тобто семантично цілісні атрибутивні сполуки, що пишуться окремо, утворені шляхом з'єднання двох і більше слів «*digital citizen*» – *цифровий громадянин*, «*facial technology*» – *технологія розпізнавання осіб*, *shadow banning* – *тіньове блокування*, «*scratch-*

resistant eyeglass lenses» – стійкі до подряпин контактні лінзи. Більшість складових неологізмів перекладають підбором словникових еквівалентів українською мовою або калькуванням. Нерідко перекладач вдається до такої перекладацької трансформації як змістове уточнення і додавання, якщо у мові-реципієнті відсутні структурно близькі до англійської відповідники: «*The Toyota Human Support Robot» – робот-асистент для людей з інвалідністю від компанії «Тойота».*

Важливим аспектом у діяльності перекладача, після аналізу структури термінологічного неологізму, є пошук значення та визнаних перекладів слів, що може значно допомогти уявити свою власну версію перекладу.

Особливу увагу слід приділити новітнім термінам-аббревіатурам. Аббревіація полягає у скороченні мовних формул і згортанні їх у семантичну єдність – **аббревіатуру** – економію мовних одиниць. Такий спосіб словотворення – продуктивний у сучасних мовах, з науково-технічним розвитком з'являються нові поняття, а отже виникають нові терміни, що вимагають скорочення або аббревіації їх складових. Використовують їх для написання більш лаконічної форми громіздкої назви. Акронім – це коротка назва, утворена з початкових звуків, назв початкових літер чи початкових частин слів (Ганич, 1985 : 7), вимовляється як єдине слово, наприклад: «*NASA» – [Наса], «SpaceX» – [Снейс Ікс].* Іноді, якщо акронім стає поширеним, він перетворюється на слово або термін, наприклад «*laser»*, але на цьому етапі він втрачає статус неологізму. Наприклад, військовий термін на позначення артилерійської зброї, що нещодавно став широкоживаним в українській мові: «*HIMARS (High Mobility Artillery Rocket System)» – американська ракетна артилерійська система підвищеної мобільності.* Під час його перекладу постає питання правильного фонетичного оформлення відповідно до норм транскрипції: «Хаймарс», «Хімарс» або «Гаймарс». Ми віддаємо перевагу останньому, але на сучасному етапі функціонування фігурує здебільшого перший варіант.

У сучасній мові процес утворення нових акронімів та аббревіатур значно випереджає всі інші напрямки терміновірних процесів. Процес перекладу відсутнього у словниках і довідниках скорочення слід виконувати у два етапи: 1) дешифрувати скорочення, тобто. виявити вихідну англomовну форму чи корелят; 2) передати корелят засобами української мови, тобто, відшукати еквівалентну українську форму, яка найточніше передає виявлений зміст. Складніше це реалізувати, якщо мова йде про термінологічну аббревіатуру-неологізм.

Слід розпочати з перегляду мікроконтексту (в межах речення або параграфа) та макроконтексту (в рамках розділу або всього документа) з метою визначення приблизної царини функціонування аббревіатури (області знань) та перейти до пошуку кореляту, можливо пропущеного під час першого етапу.

Коли встановлено складові елементи, слід здійснити пошук корелята та перекладу аббревіатури у розділах скорочень відповідних спеціальних перекладних термінологічних або інших лінгвістичних словниках.

Для пошуку значення аббревіатури в англійській мові, яка може бути відсутня у своїй повній формі, перекладач має рухатися зліва направо: перша буква, а потім друга, третя відкидаються. Подібний метод покрокового дешифрування часто призводить до бажаного результату, оскільки крайні ліві літери скорочення відповідають останнім уточнювальним лівим визначенням вихідної термінологічної групи, які могли бути відсутніми до часу фіксації аббревіатури у словнику.

Отже, новостворені англomовні терміни-аббревіатури можна перекласти українською мовою шляхом:

1) передачі одиниці мовою оригіналу еквівалентним скороченням мови перекладу: «*UAV (unmanned aerial vehicle)» – БЛА (не пілотований літальний апарат);*

2) запозичення англійської аббревіатури або скорочення – власне для передачі буквено-цифрових скорочень, які входять до складу різних систем позначень чи індексації, переліків парків комплектаційних виробів, специфікацій тощо: марки літальних апаратів («*Airbus A321XLR)»;* криптовалюта «*NFT» (досл. невзаємозамінний токен від англ. non-fungible token) – це особливий тип криптовалюти, що являє собою одиницю даних на основі блокчейну. У такий спосіб токен є унікальним цифровим елементом та підтверджує право власності;*

3) методом транслітерації: «*SaaS» (англ. software as a service — програмне забезпечення як послуга; також англ. software on demand — програмне забезпечення на вимогу) – одна з форм хмарних обчислень, модель обслуговування, за якої передплатникам надається готове прикладне програмне забезпечення, яке повністю обслуговує провайдер. Пошукова система «Гугл» дає транслітеровані еквіваленти «СааС», але переважна більшість документів містить все ж таки запозичений відповідник у вигляді англійської аббревіатури «SaaS». Метод транслітерації не є поширеним під час перекладу термінологічних аббревіатур-неоло-*

гізмів, особливо в умовах глобалізації та засилля неадаптованих англійських термінів в українській мові. Це насамперед стосується інформаційного дискурсу, пов'язаного з цифровими і мережевими технологіями. В інших жанрах науково-технічного дискурсу, наприклад, у галузі будівництва за останні роки було перекладено такі аббревіатури: «МДФ» [em de ef] від *MDF (medium density fiberboard)* – *деревоволокниста плита середньої щільності*; «ХДФ» [xa de ef] від *HDF (high density fiberboard)* – *деревоволокниста плита високої щільності*; «ОСБ» [o es be] від *OSB (oriented stand board)* – *орієнтовано-стружкова плита*.

4) методом транскрипції: «Comac C919» або «Comac919» – *пасажирський літак «Комак C919», який розробляє китайська компанія «Комершл Еєркрафт Корп. Ов Чайна» (англ. Commercial Aircraft Corp. of China (Comac))*;

5) методом модуляції або описового перекладу (коли застосування описаних вище методів виявляється скрутним або неможливим, що часто має місце при передачі відсутніх у словниках скорочень). Описовий переклад має повністю виявляти технічну сутність корелята: «WHIRL «(In-the-Wild Human Imitating Robot Learning)» – у перекладі залишають англійську аббревіатуру «WHIRL», але надають її пояснення на початку відповідного тексту або документу як «*Навчання робота шляхом імітації людини у природніх умовах*» або «*Навчання робота шляхом спостереження за людиною у природніх умовах*». І нарешті іноді доводиться створювати нову аббревіатуру або скорочення. Цей спосіб може бути рекомендований лише у випадках, коли перекладач працює у тісному контакті з фахівцями галузі. Нове скорочення вводять тільки в тих випадках, коли є достатньо обґрунтовані причини для відмови від викладених вище способів передачі, і воно має бути схвалено фахівцями.

До того ж, у ході запозичення термінів-неологізмів слід звертати увагу на їхнє графічне оформлення. Очевидно, що терміни, які складаються з елементів рідної мови, природним шляхом підпорядковуються правилам правопису рідної мови. Засвоєні іншомовні терміни-неологізми можна розділити на такі категорії залежно від графічного оформлення (Дяков, 2000 : 137):

1. Іншомовні терміни-неологізми, які повністю підпорядковувалися правилам національної орфографії або були замінені українським відповідником: англ. *screenshot* – укр. *знімок екрану*; англ. *like* – укр. *лайк / вподобайка*.

2. Іншомовні терміни-неологізми, які частково підпорядковувалися правилам національної

орфографії: англ. *netiquette*, яке походить від накладення двох слів *network* (мережа) і *etiquette* (етикет) – *нетикет*; англ. *cyberpolice* – укр. *кіберполіція*.

3. Іншомовні терміни-неологізми, що не підпорядковувалися правилам національної орфографії та повністю зберегли своє оригінальне написання: англ. *webinar* – укр. *вебінар*; англ. *smartphone* – укр. *смартфон*.

4. Однакові терміни-неологізми, які по-різному пишуть та вимовляють в англійській і українській мовах: англ. *account* – укр. *акаунт*; англ. *e-wallet* – укр. *електронний гаманець*).

Так, велика кількість перекладаних термінів-неологізмів, що проникає в українську мову, сприяє виробленню правил їхнього написання з урахуванням як вимови, так і написання запозиченого елемента. Але вимова чи написання можуть бути відображені у транскрипції лише частково, оскільки будь-яке транскодування відносно умовне. Тому у ході перекладу, прямого запозичення або адаптації англійських термінів-неологізмів перевагу надають скоріше одному критерію: або вимові, або написанню (Суперанська, 2019 : 13–14).

Висновки. Мова є динамічною мобільною системою, динаміка якої зумовлена її тісним зв'язком із суспільством, зокрема в умовах глобалізації. На сучасному етапі активного розвитку науки і техніки можна спостерігати неабияке збільшення словникового запасу англійської мови, а саме появу і функціонування новостворених слів – неологізмів. Англійська мова є провідною мовою спілкування наукової спільноти для всього світу, а отже і основним джерелом запозичення неологізмів в українську мову. Поняття неологізму позначає певну лексичну одиницю або сполуку, яку використовують носії мови для позначення нових понять та предметів, що виникають в результаті людської діяльності. З урахуванням стрімкого розвитку власне науково-технічної сфери, зокрема комп'ютерних технологій і робототехніки, з якою пов'язана автоматизація усіх промислових і навіть побутових процесів постає питання про статус неологізмів як термінів. Термін – слово або словосполучення, яке вживають на позначення понять і предметів певної галузі науки, культури, техніки, мистецтва і суспільно-політичного життя. Термін має відповідати ряду вимог, таких як наявність дефініції, точність, однозначність, стилістична знебарвленість тощо. Термін-неологізм є новоствореним терміном, який вживають на позначення нового концепту у професійній комунікації. Такий термін починає функціонувати в науковому

або науково-технічному дискурсі і потребує усвідомлення, експертної оцінки термінології і адаптації до норм цільової мови, до якої його запозичено. У ході аналізу встановлено, що для кожного типу неологічних термінів англійської мови існує ряд способів перекладу на українську мову. Для простих термінів-неологізмів застосовують морфемний переклад, модуляцію, калькування і транскодування. Для складних термінів-неологізмів найчастіше застосовують метод калькування, а для складених термінів-неологізмів – підбір слов-

никових еквівалентів українською мовою, калькування, уточнення і додавання. Значну частку серед неологічних термінів посідають аббревіатури та скорочення, що також викликають певні труднощі перекладу і вимагають від перекладача певного алгоритму дій, зокрема врахування мікро- і макроконтексту. Під час перекладу термінів-неологізмів слід приділяти увагу їх графічному оформленню з урахуванням норм українського правопису, де перекладач має вибирати спосіб транскодування і надавати перевагу або написанню, або вимові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ганич І. Д., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
2. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти : монографія. Київ: КМ Academia, 2000. 216 с.
3. Ерпилова Е.И. Неологизация: сущность и динамика проблемы. *Теория языка и межкультурная коммуникация : электронный научный журнал*. 2015. № 1 (17). URL: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/017-003.pdf> (дата звернення: 08.08.2022).
4. Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова : монографія. Київ : Наукова думка, 1984. 256 с.
5. Котелова Н.З. Первый опыт лексикографического описания русских неологизмов. *Новые слова и словари новых слов / под ред. Н.З. Котеловой. Л., 1978. С. 5–26.*
6. Медведь М.М. Поняття нового терміна в сучасній українській літературній мові : основні ознаки, вимоги та особливості. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2017. С. 233–234
7. Малкина Е. Б., Булат З. М. Научно-технические термины и термины-словосочетания-неологизмы в английской химической литературе. *Семиотические проблемы языков науки, терминологии и информатики : научный симпозиум*. Москва : Издательство Московского Университета, 1971. Т. 2. С. 559–562.
8. Москаленко Н. А. Нарис історії української граматичної термінології. Київ : Радянська школа, 1959. 223 с.
9. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология : вопросы теории. URSS, 2019. 246 с.
10. Фурт Д. В., Дмитрук Л. А. Термінологія : навчальний посібник / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф.іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін. Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2020. 172 с.
11. Шанский М. Н. Лексикология современного русского языка. 3-е изд., перераб. М. : Издательство ЛКИ, 2007. 304 с.

REFERENCES

1. Hanych I. D., Oliynyk I. S. Slovyk lnhvistychnykh terminiv [Dictionary of Linguistic Terms]. Kyiv : Higher school, 1985. 360 p. [in Ukrainian]
2. Diakov A.S., Kyiak T. R., Kudelko Z. B. Osnovy terminotvorennia: semantychni ta sotsiolingvistychni aspekty. [Basics of term formation: semantic and sociolinguistic aspects : monograph]. Kyiv: КМ Academia, 2000. 216 p. [in Ukrainian]
3. Erpilova E.I. Neologizatsiya: suschnost i dinamika problem [Neologization: The essence and dynamics of the problem] *Theory of language and intercultural communication : electronic scientific magazine*. 2015. Nr. 1 (17) [electronic resource]. URL: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/017-003.pdf> (last accessed: 08/08/2022). [in Russian].
4. Zhovtobriukh M. A. Ukrainska literaturna mova : monohrafiia [Ukrainian literary language : monograph] Kyiv : Naukova dumka, 1984. 256 p. [in Ukrainian]
5. Kotelova N. Z. First attempt of lexicographic description of Russian neologisms / New words and dictionaries of new words / under the editorship. N. Z. Kotelova. L., 1978. P. 5–26 [in Russian].
6. Medved M.M. Poniattia novoho termina v suchasni ukrainskii literaturnii movi : osnovni oznaky, vymohy ta osoblyvosti [The concept of a new term in the modern Ukrainian literary language: main features, requirements and features] *Scientific works of Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko*. pp. 233–234[in Ukrainian]
7. Malkina E. B., Bulat Z. M. Nauchno-tehnicheskie terminy i terminy-slovosochetaniya-neolonizmy v angliyskoy himicheskoy literature [Scientific and technical terms and terms-combinations-neoholisms in English chemical literature] *Semiotic problems of the languages of science, terminology and informatics: scientific symposium*. M. : Moscow University Publishing House, 1971. Vol. 2, pp. 559–562 [in Russian].
8. Moskalenko N. A. Narys istorii ukrainskoi hramatychnoi terminolohii [Essay on the history of Ukrainian grammatical terminology] Kyiv : Soviet School, 1959. 223 p. [in Russian].
9. Superanskaya A. V. ,Podolskaya N. V., Vasileva N. V. Obschaya terminologiya: voprosy teorii [General terminology : questions of theory] URSS, 2019. 246 p. [in Russian].
10. Furt D. V., Dmytruk L. A. Terminolohiia : navchalnyi posibnyk [Terminology: study guide] Ministry of Education and Science of Ukraine, Donetsk. National University of Economics and Trade named after M. Tugan-Baranovskiy, department of foreign philology, Ukrainian studies and socio-legal disciplines. Kryvyi Rih: [DonNUET], 2020. 172 p. [in Russian].
11. Shanskiy M. N. Leksikologiya sovremennogo russkogo yazyika. 3-e izd., pererab [Lexicology of the modern Russian language. 3rd ed., revised] Moscow : LKY Publishing House, 2007. 304 p. [in Russian].